

Martin Lacko

V dalším díle našeho seriálu máme možnost nahlédnout za oponu fungování moderní slovenské historiografie s osobou asi nejpopulárnější a to historikem Martinem Lackem. Od Martina Lacka se dozvídáme, že podmínky v Ústavu paměti národa dalece přesahují akademickou řevnivost a že trestání za politický názor neskončilo za minulého režimu, ale čile pokračuje dodnes, jak dotyčný popisuje v předchozích, ale i v tomto rozhovoru.

Politická perzekuce se nevyhýbá ani jiným sférám činnosti, vezměme si například novější kauzy okolo Iniciativy 2016. Politolog Štefan Surmánek kvůli ní byl vyhozen z práce. O zaměstnání přišel rovněž Martin Lacko a o svůj zdroj příjmů také učitel náboženství Anton Čulen. Pronásledování nepohodlných názorů se nevyhnula ani církev na Slovensku, kdy došlo kvůli politice k oficiálnímu napomenutí třech kněží. Miroslavovi Čajkovi bylo zakázáno publikovat jeho videa a ta už dříve zveřejněná mu jeho představený přikázal smazat. Ján Košiar byl přeložen z trnavské farnosti do domu charity v Cíferi. Jako třetí byl napomenutý Ignác Juruš.

S pronásledovaným historikem tedy nejen o První Slovenské republice, Slovenském národním povstání, LSNS, Matici slovenské, knihách, politických procesech, fungování v akademické sféře a strategii národního hnutí.

Extravaganza Controverso

Martin Lacko

Mohl byste se prosím ve stručnosti představit, stačil by krátký medailon, pro méně znalé čtenáře.

Som obyčajný človek, jeden z mnohých z tzv. Husákovej generácie (1976). Doma manželka a tri malé deti. Nechodím na zahraničné ambasády ani neberiem peniaze z tzv. mimovládneho sektora. Profesionálne - vyštudoval som históriu a filozofiu (1999) na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Potom absolvoval doktorandské štúdiá (PhDr., PhD.). Pracoval som ako vysokoškolský asistent, potom ako vedeckovýskumný pracovník v Ústave pamäti národa (ÚPN), až do roku 2016. Predmetom môjho záujmu boli a sú slovenské dejiny 20. storočia. Predovšetkým prvá Slovenská republika a vojnové udalosti, národnoemancipačné snahy Slovákov a otázka prenasledovania Slovákov v 20. storočí. Od roku 1997 som zbieral aj

výpovede svedkov a pamätníkov SR, osobitne účastníkov ťaženia proti ZSSR (1941 – 1944).

Jak jste se dostal k proti systémovému myšlení, byl to běh na dlouhou trať, nebo vás zlomila jedna přelomová událost?

Nehovoril by som hneď o protisystémovom myslení a určite to nebola jedna udalosť. Mňa bavila a baví slovenská história. Keďže som však postupom času dospel k inému hodnoteniu ako forsírovali liberálne médiá či oficiálna, režimu poplatná historiografia (Historický ústav SAV), a odmietol som písať podľa ideologických nôt tohto režimu, ostal som bez práce. Okrem vyhodenia som dostal aj niekoľko ďalších bonusov. Tichý zákaz vystupovať v médiách i v školách. Ak má pozvú niekam na prednášku alebo besedu, a ide o verejné či mestské priestory, je akcia spravidla zrušená. Dokonca, u nás je taká vyspelá demokracia, že riaditeľa poslednej školy, kde som bol prednášať, na nátlak denníka SME, jednoducho vyhodili z funkcie.

Jak došlo k vašemu odchodu z Ústavu?

To bol dosť komplikovaný príbeh. Opísal som ho stručne ešte vtedy, začiatkom septembra 2016, a zverejnil na svojej webstránke martinlacko.sk ako aj v rozhovore pre *Hlavné správy* a *Extra plus*. Tie sú (zatiaľ) stále dostupné na webe.

Dr. Martin Lacko o Mazurekovi

Názor významného slovenského historika na stav slobody slova na Slovensku a trestné stíhanie poslanca NR SR Milana Mazureka.

ÚPN bol založený v podstate ako politická inštitúcia. Viackrát sa to ukázalo aj v praxi. Napríklad, stále sa tu volalo po výskume ľudských obetí z období rokov 1939 – 1989. Keď som však spracoval otázku obetí amerického bombardovania Slovenska, formou vedeckej štúdie, napriek tomu, že bola vysoko hodnotená posudzovateľom a schválená redakčnou radou časopisu *Pamäť národa*, predseda Správnej rady ÚPN Ondrej Krajňák ju dal deň pred tlačou vyhodiť z pripraveného čísla. Neskôr mi bolo tlmočené, že takéto témy ÚPN nesmie skúmať, pretože vraj „Američania sú demokrati a naši osloboditelia“.

Jak váš odchod podala mainstreamová média divákovi a jak jste se tomu bránil? Zastal se vás někdo?

Bola to doslova mediálna hystéria, mediálna štvania. Slovenský rozhlas v polhodinových intervaloch spravodajstva hlásil, že som dostal okamžitú výpoveď pre porušenie pracovnej disciplíny. Spravili zo mňa priam kriminálnika. Samozrejme, že relevantný priestor na svoju obhajobu som nedostal. Zastali sa ma niektoré alternatívne médiá, niektorí historici, a mnohí ľudia, ktorí ma poznajú. Na úrovni politickej, v Národnej rade SR, iba poslanci ĽSNS.

Je na Slovensku stále ešte dovoleno kriticky zkoumat historii či existuje jen jeden

totalitní přístup k ní a ke kontroverzním tématům?

Pri tých obdobiach a otázkach, ktoré nie sú podstatné, politicky citlivé, je pluralita dovolená, či aspoň tolerovaná. Pri iných však nie. Totalitný prístup vládne predovšetkým pri otázke prvej SR – tu sa vyžaduje jej absolútna kriminalizácia. Tu nejestvuje žiadna pluralita, žiadna tolerancia. Naopak, v duchu bolševickej propagandy sa nekriticky oslavujú partizáni a „SNP“ (Slovenské národné povstanie). A postupne sa začína spochybňovať, miestami až kriminalizovať už aj druhá SR, ktorá vznikla v roku 1993. Cieľ je jednoznačný – vyformovať u obyvateľov, najmä tých mladších generácií, pocit viny, pocit hanby za vlastné dejiny. Človek s trvalým pocitom viny sa samozrejme ľahko manipuluje, ovláda. No a samozrejme odmietne i svoj štát.

V poslednom čísle časopisu slovenských politických väzňov *Svedectvo* (7-8/2018) to pekne vyjadril historik Ivan Mrva: „Účelové a primitívne konštrukcie s cieľom očierniť a dodatočne zdeptať slovenských dejateľov sa v poslednom čase nemnožia náhodne. V konečnom dôsledku ich osnovatelia chcú dosiahnuť, aby sa národ hanbil za národnú minulosť, aby sa jej takrečeno vzdal. A zároveň, aby rezignoval na svoju štátnosť, lebo jedna i druhá boli zločinné... A národ, ktorý rezignuje na štátnosť a na svoju minulosť nemá už ani budúcnosť.“ Tým máte povedané všetko.

Když už jsme u kontroverzních témat slovenské historie, mohli byste některá z nich zmínit?

Obsah pojmu „kontroverzný“, poviem zjednodušene, je sám kontroverzný. Kedysi sa používal ako synonymum pre otázky, na ktoré vládnu odlišné názory, protichodné hodnotenia. Dnes ho však mainstream používa skôr ako nálepku na všetko, čo je preň nežiadúce a o čom nemieni diskutovať. No a ak hovoríme o slovenskej histórii, najkontroverznejšou otázkou je podľa mňa „SNP“ z roku 1944.

Co pro vás konkrétně znamená slovenská identita a jaké přelomové historické události ji podle Vás definovaly?

Je to súbor prvkov, činiteľov, ktoré vo vzájomnej a dlhodobej súčinnosti vyformovali a udržujú národnú spolupatričnosť. Spoločný jazyk, kresťanské náboženstvo, vedomie spoločnej minulosti, kultúry a podobných hodnôt. Ako národ by sa Slováci sotva udržali bez národných buditeľov, vodcov ako Anton Bernolák, Ľudovít Štúr, Andrej Radlinský, Andrej Hlinka. Z politických zlomov k uchovaniu a pozdvihnutiu národného povedomia prispela prvá ČSR a najmä prvá SR 1939 – 1945. Ukázala, že Slováci sú schopní úspešne si spravovať svoj, hoci malý, štát. Tento fakt pozdvihol národnoštátne povedomie do tej miery, že po páde komunistického režimu sa mohla slovenská štátnosť obnoviť.

Četl jste knihu *Josef Tiso* od Milana Stanislava Ďuricy, máte k ní nějaký osobní postřeh?

Dostal som ju hneď ako vyšla. Veľmi podrobne a veľmi precízne spracovaná monografia

o životě prvního slovenského premiéra a prezidenta súčasne, od jeho detstva a rodinných koreňov až po smrť. V súčasnosti by však bola potrebná aj nejaká jej skrátaná podoba, pre laickú – pohodlnú, lenivú či časovo zaneprázdnenú – verejnosť.

Proč jste se rozhodl podporovat ĽSNS? Co pro ni konkrétně děláte?

V priebehu roku 2015, v čase tzv. migračnej krízy (v skutočnosti riadenej islamistickej invázie do Európy), a v tieni blížiacich sa volieb, sme s hŕstkou národných aktivistov vytvorili neformálny klub s názvom „Iniciatíva 2016“. Jeho cieľom bolo primäť národne orientované strany, straničky či hnutia k spoločnému postupu do volieb, zabrániť triešteniu síl. Zjednotenie sa nepodarilo, preto sme sa viacerí rozhodli pred voľbami vyjadriť svoju občiansku podporu Ľudovej strane naše Slovensko. Tie isté liberálne médiá, ktoré neustále volajú po „občianskej angažovanosti“ zrazu dostali záchvat šialenstva z toho, že niekoľko intelektuálov, vrátane troch katolíckych kňazov, sa rozhodla vyjadriť svoj politický názor – v prospech „nevhodnej“ strany – a volali po najprísnejších trestoch pre signatárov. A skutočne, všetci signatári, ktorí boli zamestnaní, na to rôznou škálou trestov a perzekúcií doplatilo.

Po vyhodení z Ústavu pamäti národa v auguste 2016 a následnej novej mediálnej kampani voči mojej osobe, nik v odbore nebol ochotný ma zamestnať. Ani Matica slovenská. Ponuku som dostal len od poslankyne NR SR MUDr. Natálie Grausovej, s ktorou som sa poznal už skôr. Na čiastkový úväzok ma prijala ako jedného zo svojich asistentov. Nie som členom strany, ale robím to, čo je úlohou asistenta. Vyjadrenia k návrhom zákonov, posudky, podnety a pod. Tiež napr. prednášky v rámci vzdelávania členov a sympatizantov strany, či vzdelávacie a osvetové materiály s historickou tematikou. Okrem toho mám, vďaka Bohu, čas aj na historický výskum a písanie.

Jakým směrem by se dle vás mělo ubírat na Slovensku pronárodní hnutí?

Nie som si istý, či u nás nejaké národné hnutie vôbec existuje. Národ je tak zastrašený, apatický, dezorientovaný či ohlúpnutý, že vidím iba národne uvedomelých jedincov, nanajvýš skupinky. Možno otázka skôr stojí, akým spôsobom by sa dalo (malo) to národné hnutie sformovať.

Sledujete i ostatní případy politického zastrašování a pronásledování současných disentů na Slovensku?

Samozrejme. Prípadov mediálneho, politického i policajného zastrašovania pribúda. Slobodná neostala ani vedecká sféra. V apríli 2017 sa konanie konferencie o Dr. Tisovi na pôde nitrianskeho biskupstva pokúšali prekaziť nielen liberálne médiá, ale nenávisťnými útokmi aj izraelský veľvyslanec. Pribúda trestných oznámení, prepádov domácností, domových prehliadok. Dejú sa v réžii NAKA – „Národná kriminálna agentúra – národná protiteroristická jednotka“. V podstate ide o špeciálnu politickú políciu, založenú vládou Roberta Fica 1. 2. 2017. Zameraná je, podobne ako niekdajšia Štátna bezpečnosť, na boj proti vnútornému nepriateľovi. Ako svoj prvý mediálne známy prípad začala vyšetrovať vydanie kalendárov

s obrázkami Dr. Tisu. Ako posledný známy prípad, z 25. 8. 2018, zas vyšetovanie najnovšieho dokumentárneho filmu (Zavrnuté svedectvá) s výpoveďami pamätníkov prvej SR.

Sledujete na druhej strane i dění v akademické sféře? Jsou v ní ještě pro národně smýšlející historici či již tento prostor zcela ovládla nová levice se svými přístupy gender history, historie menšin, mikrohistorie (která se místo celku upíná na detail) a přístupy à la neomarxistická historická škola *Annales*?

Možno je tam niekoľko takých jednotlivcov, ale sú dobre skrytí, mlčia a nevyjadrujú sa. Lebo inak by to bol ich koniec vo funkcii, možno aj v práci vôbec. Poznám viacero prípadov národne orientovaných pedagógov, ktorých v poslednom čase prepustili z fakúlt. Akademická sféra je v moci presne tých síl, ktoré ste spomenuli.

Zajímají vás i novodobé dějiny - co třeba připravit publikaci o moderním státotvorném hnutí na Slovensku od roku 1989?

Uvažoval som o zmapovaní koreňov vzniku druhej SR v roku 1993. Tu vládne zjednodušený, mylný názor, vytvorený liberálnymi médiami, že to si nejaký Klaus a Mečiar sadli v nejakej brnenskej vile a rozdelili Československo. Nie je to tak. Československo malo veľký význam po roku 1918, avšak od roku 1945 držalo iba násilím. A čsl. orgány brutálne trestali všetkých, čo si dovolili požadovať samostatné Slovensko. To boli tisíce ľudí, to boli neraz drakonické tresty, mnohoročné väzenia, ba aj doživotia a tresty smrti. Takisto strašiak tzv. buržoázneho nacionalizmu - to bola zas len metla na neposlušných Slovákov.

No a keď toto násilné puto v roku 1989 povolilo, Československo logicky zaniklo. Nezachránili by ho žiadne reformy či pomlčky v názve. No a chcel som len toľko povedať, že by som rád zmapoval osudy tých ľudí, čo trpeli len za to, že boli Slováci. Zmapovať ich - to nie je práca pre jedného človeka. A ja som tu iba osamelý bežec.

Jak funguje Matica Slovenská? V podstatě národovecká nezisková organizace placená ze státního rozpočtu přece jen je docela vzácnost.

Matica slovenská existuje, má svoj prínos a význam aj dnes. Napr. už len vo vydávaní časopisov a odborných publikácií. Ale žiaľ, momentálne má na čele ľudí, ktorí sú politicky korektní. Skôr ako o obhajobu pravdy im ide o to, aby si udržali vlastné pozície, aby sa nedostali do konfliktu s režimom a všemocnými médiami. A samozrejme ide im aj o štátnu dotáciu. Preto sa dnes Matica venuje skôr folklóru, tancom, krojom, nie neohrozenej obhajobe národnoštátnych záujmov. Ale samozrejme je dobre, že existuje, pretože stále je šanca, že sa môže obrodíť a stať sa svedomím národa.

Jak reagujete na primitivní a antisociální živly, které se chtějí dostat do národního hnutí?

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

Iste sú aj takí, ale ja osobne som sa s takými nestretol. Asi preto, že sa pohybujem v pomerne inteligentných kruhoch ľudí, ktorí majú záujem o históriu a vlastné dejiny. A takí nemôžu byť primitívni.

Jak byste naložil po vítězství ve volbách se svými někdejšími odpůrci?

Osobne nemám politické a už vôbec nie mocenské ambície, aby som sa niekomu pomstil. Myslím však, že stále platí to staré: Kto inému jamu kope, sám do nej padne. No a niektorí už aj začali padať.

Nabídl Vám kromě Délského Potápěče mediální prostor ještě někdo další?

Ak máte na mysli súčasnosť, posledné týždne, tak ešte jeden malý slovenský konzervatívny web a potom Hlavné správy.

Chtěl byste napsat na závěr ještě něco, co nemělo šanci v rozhovoru zazníť? Zde je prostor.

Dnes sa hrá o totálne ovládnutie Európy a likvidáciu jej národov, a samozrejme rozklady rodiny. Nech sa ľudia nenechajú ohlúpnuť a zastrašiť médiami, bruselskou propagandou ani skorumpovanými politikmi a nech si držia svoju históriu, kultúru, svoju vlasť. Lebo inak sa stanú, aj so svojimi deťmi, otrokmi vo svojej domovine.